

Formarea continuă a bibliotecarilor din colegii

Tatiana AMBROCI, șefa Bibliotecii Colegiului de Construcții

Nici o concepție, programă sau politică de stat nu poate garanta succesul unei instituții.

Succesul i-l pot asigura doar oamenii.

A. Morita

Mi-am propus să iau în discuție, în studiul de față, situația privind personalul bibliotecilor de colegiu: categoriile de vîrstă și studiile, vechimea în muncă, posibilitățile, oportunitățile și necesitățile lor de formare, instruire și autoinstruire profesională. Am utilizat în acest scop rezultatele unui sondaj realizat în rîndul bibliotecarilor de colegiu

din municipiul Chișinău.

Colegiile au fost dintotdeauna instituții de pregătire a specialiștilor de calitate pentru diverse domenii de activitate. Din păcate, în ultimul timp ele sînt considerate de prisos, necorespunzătoare structurii sistemului de învățămînt din spațiul educațional european. Lucrurile nu stau

nici pe departe astfel, or, legislația europeană nu reglementează structura învățământului, ci doar cerințele față de un anumit nivel de pregătire profesională.

Trăim într-o permanentă stare de stres: organele ierarhic superioare trimit comisii după comisii, zvonurile despre desființarea colegiilor sînt tot mai intense, iar Proiectul Codului Educațional nu este, deocamdată, aprobat.

Cu toate că în ultimii ani instituțiile medii de specialitate sînt foarte solicitate de candidații la admitere, cu toate că președintele V. Voronin consideră că: "Învățământul mediu de specialitate reprezintă o componentă foarte importantă a sistemului de instruire profesională din țară, dezvoltarea căruia va fi susținută și pe viitor de conducerea statului", în luna august a fost desființat Colegiul de Poliție din cadrul Academiei de Poliție, în spațiile respective fiind preconizată deschiderea unei facultăți. Actualmente, în republică activează 41 de instituții medii de specialitate.

În mediul profesional se consideră nefondat că bibliotecarii de colegiu sînt pasivi, inerti, nu doresc/reușesc să se afirme în plan profesional, nu participă la întruniri profesionale, nu fac cercetări, nu elaborează bibliografii, materiale promoționale, nu scriu articole pentru publicațiile de specialitate etc.

Aceasta m-a determinat să elaborez un chestionar din 15 întrebări și să încerc să cunosc starea reală de lucruri, realizînd sondajul în cauză. El a fost efectuat pe un eșantion de 49 de bibliotecari de la 15 biblioteci de colegiu din Chișinău și Stăuceni.

Dealtfel, am remarcat că numărul cadrelor bibliotecare sau a statelor în bibliotecile de colegiu diferă de la instituție la instituție și nu sînt clare criteriile după care Ministerul aprobă sau nu numărul de posturi într-o bibliotecă sau alta, cel puțin, creșterea numărului de elevi și studenți nu este luată în calcul. Cu mai mulți ani în urmă, erau în vigoare niste coeficienți (numărul de documente în colecție, numărul beneficiarilor, numărul frecvențelor, împrumuturilor și altor indicatori statistici) în baza cărora erau stabilite

numărul de posturi, acum exista doar Regulamentul Cadru de organizare și Functionare al Bibliotecilor instituțiilor de învățămînt, în care este specificat că în bibliotecile de colegiu de categoria a III, și care au 3-5 subdiviziuni, pot exista de la 2 la 10 posturi. Doar atît.

Astfel, situația privind numărul de persoane care activează în bibliotecile de colegiu intrate în cîmpul nostru de atenție este următoarea: din numărul total de bibliotecari, care activează în 15 colegii din municipiu, 47% au studii superioare în domeniul biblioteconomic. Aș remarca din acest tabel 3 situații: la Colegiul de Microelectronică și Tehnică de Calcul activează doar șefa bibliotecii, care este angajată și ca profesor, ceilalți bibliotecari abandonînd lucrul din cauza salariului foarte mic; la Colegiul Tehnologic doar șefa bibliotecii lucrează pe o sarcină întreagă, 3 subalterni ai dumneaei fiind angajați pe doar 0,5 de salariu; la Colegiul de Muzică este o unitate de laborant care se ocupa și de restaurarea cărților, unitate neatestată de Regulamentul cadru al bibliotecilor din instituțiile de învățămînt.

Astăzi putem vorbi despre "îmbătrînirea" profesiei. Tinerii specialiști nu vin să lucreze în biblioteci din cauza salariilor mizere. Rezultatele sondajului au confirmat acest lucru. Astfel, în bibliotecile de colegiu menționate activează bibliotecari cu vîrsta cuprinsă între:

18-25 ani - 4 bibliotecari
25-30 ani - 2 bibliotecari
30-40 ani - 12 bibliotecari
40-50 ani - 10 bibliotecari
50-60 ani - 18 bibliotecari
Peste 60 ani - 3 bibliotecari

Dupa cum putem observa, 63% din personalul bibliotecilor de colegiu din municipiul Chișinău și din Stăuceni au vîrsta trecută de 40 de ani, iar cei cu vîrsta de pînă la 30 de ani sînt veniți din alte domenii, și, din cîte am înțeles, nu-și leagă viitorul de bibliotecă.

Un indicator foarte important este vechi-

mea în muncă, astfel, bibliotecarii fiind chestionați privitor la vechimea în muncă în bibliotecă în total și vechimea în muncă în biblioteca colegiului respectiv, fapt care permite determinarea cu o anumită exactitate a nivelului de fluctuație a cadrelor bibliotecare. Rezultatele sînt următoarele:

Vechime în muncă în bibliotecă total:

pîna la 1 an	- 7 bibliotecari;
de la 1 - 5 ani	- 7 bibliotecari;
de la 5 - 15 ani	- 10 bibliotecari;
de la 15 - 25 ani	- 9 bibliotecari;
peste 25 ani	- 16 bibliotecari.

Din numarul total de respondenți, 28% nu au experiență de lucru în bibliotecă, cea mai mare parte dintre ei fiind cadre didactice sau absolvenți ai colegiilor respective, pe cînd 33% din respondenți au o experiență bogată în domeniul.

Vechimea în muncă în biblioteca colegiului respectiv:

pîna la 1 an	- 7 bibliotecari;
de la 1 - 5 ani	- 18 bibliotecari;
de la 5 - 15 ani	- 9 bibliotecari;
de la 15 - 25 ani	- 7 bibliotecari;
peste 25 ani	- 8 bibliotecari.

Astfel, doar 30 % din bibliotecarii chestionați sînt fideli acestor instituții.

În ultimii ani se înregistrează o puternică fluctuație de personal în bibliotecile de colegiu, cele mai dese fiind situațiile în care bibliotecari cu studii de specialitate și cu experiență bogată, au fost nevoiți să părăsească biblioteca, pentru că au găsit locuri de muncă mai bine plătite. Ținînd cont de faptul că numărul de posturi s-a micșorat, în ultimii 5 ani au fost angajați în bibliotecile de colegiu din municipiu doar 25 de bibliotecari, ceea ce reprezintă 51% din numărul total de respondenți.

Analizînd aceste rezultate, putem trage concluzia că în bibliotecile de colegiu au venit mulți oameni din alte domenii fără a avea o pregătire specială și toți au nevoie de instruire și de formare profesională. Am intenționat să aflu dacă bibliotecarii de colegiu conștientizează nevoia

unor studii speciale, astfel că următoarele întrebări au ținut de problema instruirii.

La întrebarea „Aveți nevoie de instruire?”

- 38 de respondenți au răspuns - „da”, trebuie să recunosc însă că multe răspunsuri de „nu” le-am transformat în „da” în urma intervențiilor șefilor de bibliotecă, care i-au „determinat” pe subalterni să-și schimbe parerea. Deci, trebuie să înțelegem că mulți bibliotecari de colegiu, printre ei fiind și mulți cu studii superioare de specialitate, nu conștientizează că trebuie să-și perfecționeze cunoștințele. 11 respondenți au răspuns sincer că nu au nevoie de instruire în biblioteconomie, deoarece sfera de interes profesional este cu totul alta și sînt decis să plece din bibliotecă, printre ei numărîndu-se și cîteva persoane trecute de 60 de ani, care lucrează pentru a obține un surplus la pensie.

Respondenții au fost întrebați: „În ce domenii de activitate biblioteconomică ar dori să fie instruiți?” Opțiunile au fost următoarele:

- tehnologii informaționale - 17 respondenți;
- toate domeniile - 13 respondenți;
- Catalogarea, clasificarea și descrierea bibliografică a documentelor - 11;
- Evidența colecțiilor - 3 respondenți;
- Nomenclatorul dosarelor, experiențe noi, activități culturale - cîte 2 respondenți;
- Statistica de bibliotecă, formarea fondurilor și politici de achiziții - cîte 1 respondent.

O buna parte din cei chestionați nici n-au fost în stare să numească procese sau subiecte concrete pentru acțiunile de instruire, iar prioritățile pentru unele subiecte n-au fost suficient justificate.

După mine, bibliotecarii au nevoie, în primul rînd, de acumularea și reinnoirea cunoștințelor teoretice ce țin de domeniul biblioteconomic, inclusiv de terminologia de specialitate.

În ceea ce privește formele și metodele de instruire, bibliotecarii de colegiu au avut următoarele opțiuni:

- seminare practice, training-uri - 27 de respondenți;
- conferințe științifice - 10 respondenți;

- deplasări și vizite de documentare - 8 respondenți;
- Mese Rotunde - 5 respondenți;
- cursuri de lungă durată - 2 respondenți;
- pentru toate formele și metodele - 4 respondenți.

La întrebarea: „Ați participat anterior la acțiuni de instruire?” – 45 din respondenți au răspuns – „da”, pentru majoritatea dintre ei aceste acțiuni fiind de scurtă durată și de nivel local (cu excepția șefilor de bibliotecă).

Doar 27 de respondenți au răspuns afirmativ la întrebarea: “Puteți lucra la calculator și naviga în rețeaua on-line?”, unii dintre ei menționând că au abilități și cunoștințe sumare.

Ținând cont de cerințele Societății Informaționale și a Cunoașterii, conform cărora pe lângă cunoașterea tehnologiilor informaționale se cere și cunoașterea limbilor străine, am pus întrebarea: “Câte limbi cunoașteți?” Răspunsurile au fost următoarele:

- 4 limbi - 1 bibliotecar,
- 3 limbi - 25 bibliotecari,
- 2 limbi - 23 bibliotecari.

Întrebați fiind dacă au, în opinia lor, perspective de creștere profesională, 27 de respondenți au răspuns-„da”, pe când alți 22 consideră că „nu”, cei din urmă înțelegând că este vorba doar de o ordinară avansare în post și nu de obținerea unor performanțe profesionale.

La întrebarea: „Doriți să fiți atestat pentru a obține un grad de calificare?”, 19 respondenți din 39 (10 bibliotecari au obținut grade de calificare: 5 bibliotecari - I și 5 bibliotecari- II) au răspuns - „da”, pe când 20 de bibliotecari au răspuns „nu”, unii dintre ei fiind pensionați, iar câțiva au menționat că nu sînt suficient de pregătiți. Din cei care au răspuns „nu” fac parte și cadrele didactice, care sînt mai degrabă interesate să obțină grad didactic.

Fiind întrebați dacă au condiții de autoinstruire – 19 bibliotecari au răspuns afirmativ, pe când 39 - negativ, motivîndu-și răspunsul prin lipsa literaturii de specialitate. Bibliotecarii au mai fost întrebați: “De ce ați ales să lucrați în aceas-

tă bibliotecă?” Răspunsurile au fost următoarele:

- le place munca în bibliotecă, sînt legați prin destin de instituția dată - 16 respondenți;
- Instituția este aproape de locul trai - 15 respondenți;
- colectivul este bun - 9 respondenți;
- le asigură un surplus la salariu - 5 respondenți;
- li s-a oferit un loc în cămin - 5 respondenți;
- pentru programul de lucru convenabil - 2 respondenți;
- condiții de muncă bune - 2 respondenți;
- pentru că au fost numiți în funcții - 1 respondent;
- din obligativitate (pentru a putea face studii de masterat) - 1 respondent etc..

La întrebarea dacă sînt satisfăcuți de condițiile de lucru în bibliotecă și de munca pe care o exercită:

- 14 respondenți au răspuns că nu au obiecții - le place totul.
- 19 respondenți nu sînt satisfăcuți de mărimea salariilor.
- 9 respondenți reclamă nocivitatea condițiilor de muncă și faptul că nu primesc suplimente pentru că sînt nevoiți să activeze în aceste condiții.
- Doar 7 respondenți au indicat lipsa tehnologiilor informaționale în bibliotecă.
- 7 respondenți sînt deranjați de faptul că în bibliotecile în care activează nu s-au efectuat reparații de mai mulți ani.
- 2 respondenți, sefi de biblioteci, s-au plîns că fondurile sînt învechite, finanțarea pentru achiziții de carte este insuficientă, le lipsește personalul calificat etc.

Am încercat astfel să determin dacă bibliotecarii de colegiu conștientizează necesitatea îmbunătățirii serviciilor și condițiilor de muncă, adaptării la schimbările din societate. Putem conchide din răspunsuri că bibliotecarii sînt deranjați îndeosebi de salariile mici, cît privește condițiile de muncă: fie că nu-și cunosc drepturile, fie că nu doresc să schimbe ceva. Aș vrea să mai menționez, în acest context, că 21 din cei 49 de

respondenți sînt membri ABRM.

Datele statistice demonstrează, că în bibliotecile de colegiu există probleme serioase în ceea ce privește nivelul de pregătire profesională a cadrelor, studiile, vîrsta. Sînt, credem, cîteva motive ce explică această situație deplorabilă:

- reducerile de personal, care au afectat bibliotecarii tineri cu studii superioare, dar fără experiență în domeniu;
- reducerea de către stat a finanțării, inclusiv și pentru salarizarea personalului, fapt ce a provocat micșorarea salariilor și plecarea bibliotecarilor din instituții;
- lipsa automatizării și informatizării în bibliotecile de colegiu;
- lipsa asistenței metodologice adecvate etc.

Toate acțiunile de instruire la care au participat bibliotecarii de colegiu au avut un caracter nesistematic, ei fiind implicați, uneori, la realizarea unor proiecte ale bibliotecilor universitare cu conținuturi și obiective ce depășesc mult după complexitate bibliotecile de colegiu.

Se observă o disproporționalitate în ceea ce privește nivelul de pregătire profesională condiționat de specificul bibliotecilor de colegiu. Angajații bibliotecilor din rețeaua agrară sînt mai bine instruiți grație strădaniei colaboratorilor Bibliotecii Universității Agrare, care organizează cu regularitate seminare practice, acordă asistență de specialitate, organizează concursuri între biblioteci și bibliotecari etc.

Informația prezentată nu este una completă - lipsesc datele referitoare la 5 colegii din mun. Chișinău, bibliotecarii cărora n-au fost de găsit în perioada concediilor: Colegiul Național de Coregrafie, Colegiul privat de Limbi Moderne, Colegiul Cooperatist, Colegiul din cadrul Universității Slavone și Colegiul de Poliție, care, cum am spus, a fost lichidat.

Nu știu cum ar fi posibil de adunat date similare și de la colegiile din republică pentru a avea o imagine clară despre: „Personalul bibliotecilor de colegiu”. Posibil că vom încerca să adunăm aceste date prin intermediul bibliotecilor universitare de profil.

Cît privește posibilitățile de instruire și de perfecționare ale bibliotecarilor de colegiu, ele n-au fost multe, dar și de cele existente nu au fost valorificate, din păcate. Este vorba despre Școala de Biblioteconomie, unde au fost instruiți: în 2001 - 12 bibliotecari de colegiu, în 2002 - 25 de bibliotecari, în 2003 - 9 bibliotecari și, în 2004 - 17 bibliotecari de colegiu. În cadrul Școlii de Biblioteconomie au fost organizate seminare destinate doar bibliotecarilor de colegiu, însă puțini au răspuns acestor oferte, grupele fiind completate cu bibliotecari din alte tipuri de biblioteci.

Acțiuni de instruire pentru bibliotecarii de colegiu au fost, avînd ca finalitate, și cîteva întruniri profesionale, organizate în incintele bibliotecilor de colegiu, la inițiativa acestora și cu susținerea Centrului metodologic al Bibliotecii USM, a DIB ULIM și a Asociației Bibliotecarilor din R. Moldova.

O altă modalitate eficientă de instruire continuă sînt reuniunile profesionale, organizate de Biblioteca Natională, DIB ULIM, alte centre biblioteconomice, precum și de ABRM, la care sînt invitați să participe și bibliotecarii de colegiu. Cu părere de rău, o parte din colegii mei refuză să participe la aceste intruniri, invocînd diverse cauze.

O formă de instruire sînt și cursurile de perfecționare de la Institutul de Științe ale Educației, preconizate pentru bibliotecarii școlari, care ar putea fi utile însă și pentru bibliotecarii de colegii. Doar doi bibliotecari de colegiu au frecventat aceste cursuri și, din spusele lor, au luat cunoștință de cîteva module destul de interesante și utile pentru bibliotecarii de colegiu:

Modulul A: Pedagogia și psihologia învățămîntului formativ.

Modulul B: Biblioteconomia și bibliografia: probleme teoretice și practice. Instrucțiuni metodologice. Oferte profesionale deschise.

Modulul C: Strategii metodologice. Activitatea cu cititorii. Informarea și documentarea la biblioteca școlară.

Modulul D: Informatizarea procesului educațio-

nal. Implementarea informatizării în bibliotecile școlare.

Modulul E: Psihologia și Pedagogia axată pe competențe.

Modulul F: Biblioteconomia: teoria și practica.

Modulul G: Activitatea cu criterii și educația extracurriculară.

Pentru cadrele manageriale și didactice din instituțiile de învățământ preuniversitar, non-universitar și universitar sînt organizate cursuri de „Inițiere în utilizarea Tehnologiilor Informaționale și Comunicabile în învățământ”, de care pot beneficia și managerii de bibliotecă, în cazul cînd ar avea susținere din partea administrației instituției.

Conform planurilor de formare profesională continuă în cadrul instituțiilor de învățământ din R. Moldova, aprobate prin Ordinul Ministerului Educației și Tineretului nr.465 din 23 noiembrie 2006, bibliotecarii, inclusiv și cei de colegiu, se pot să se înscrie la cursurile de instruire la:

- Institutul de Științe ale Educației;
- Institutul de Stat de Instruire Continuă;
- Universitatea de Stat din Moldova;
- Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”;
- Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți;
- Universitatea Tehnică a Moldovei;
- Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport;
- Universitatea de Stat din Comrat;
- Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul în Chișinău);
- Academia de Studii Economice;
- Centrul de Tehnologii Informaționale și Comunicabile în Educație;
- Centrul Educațional Pro Didactica;
- Centrul Metodic al Învățămîntului Formativ „Pas cu Pas”.

Aceste cursuri sînt preconizate prioritar pentru cadrele didactice din instituțiile de învățământ.

Considerăm necesar ca ABRM să facă un demers la Ministerul Educației și Tineretului și, în consecință, prin ordinul Ministerului aceste

Centre de Instruire să prevadă și module pentru toate categoriile de bibliotecari, dacă tot nu se rezolvă problema Scolii de Biblioteconomie.

O altă idee a fost propusă de membrii secțiunii „Biblioteci de colegiu”: Bibliotecile universitare să devină, prin decizia organelor ierarhice superioare, Centre de Instruire continuă și să aibă dreptul să elibereze certificate respective cursanților.

Bibliotecarii de colegiu trebuie să posede un șir de calități, competențe și abilități profesionale cum ar fi:

- sociabilitatea;
- înțelegerea necesităților de informare ale beneficiarilor;
- colaborarea intensă cu colegii de breaslă;
- cunoașterea fondurilor bibliotecii și formelor de acces la ele;
- cunoașterea și susținerea principiilor biblioteconomice;
- cunoașterea tehnologiilor informaționale;
- deschidere spre tot ce e nou: idei și metode, gândire creativă și critică.

Bibliotecarii de colegiu ar avea nevoie și de instruire în probleme etice, privind comunicarea cu beneficiarii. Codul Etic necesită un Comentariu mai amplu și discuții mai profunde, în special, a articolelor ce țin de relația bibliotecar - beneficiar. Astfel, pentru luna noiembrie Secțiunea „Biblioteci de colegiu” împreună cu Comisia ABRM „Formare profesională continuă. Etică și deontologie” a programat un atelier pentru bibliotecarii de colegiu.

Un aspect mai puțin studiat, referitor la resursele umane, este evaluarea personalului bibliotecilor de colegiu. Dacă în bibliotecile publice și universitare acest proces are loc cu regularitate, în cele de colegiu nimeni nu este preocupat de această problemă. Poate și din acest motiv sînt deseori angajate persoane necalificate, incapabile să se adapteze, fără pregătire specială, fără cunoștințe temeinice la dinamica func-

ționării sistemului infodocumentar modern.

Atestarea profesională este un proces benevol pentru bibliotecarii care pretind să obțină un grad de calificare. Ar fi necesar, credem, să fie implementat un sistem obligatoriu de evaluare a cadrelor bibliotecare pentru confirmare în post la o perioadă de timp, după exemplul celui destinat cadrelor didactice. Altfel, va domni încă mult timp convingerea că în bibliotecă poate lucra oricine, deoarece cerințele nu sînt mari - să dai și să primești cartea.

Există, firește, Fișa Postului, dar, în situația actuală, nu prea se ține cont de rigorile acesteia la angajarea persoanei.

Dacă Ministerele de resort ar fi preocupate de organizarea procesului de instruire și evaluare a personalului de bibliotecă, așa cum Ministerul Educației și Tineretului este preocupat de formarea continuă și evaluarea cadrelor didactice, atunci și lucrătorii bibliotecii ar fi motivați să obțină cunoștințe teoretice și abilități profesionale mai ample în domeniu.

La fel, considerăm necesar să fie completat Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare cadrelor bibliotecare cu un articol ce ar prevedea obligativitatea evaluării și atestării tuturor bibliotecarilor pentru confirmarea postului, în lipsa unor documente normative (Fișa postului în multe instituții lipsește sau nu corespunde cerințelor actuale), ce ar condiționa promovarea în post de nivelul de profesionalism.

Și cîteva concluzii: Nivelul de pregătire al bibliotecarilor, inclusiv al celor de colegiu, trebuie să corespundă cerințelor schimbărilor socio-economice, tehnologice și informaționale, îndeosebi, în condițiile cînd utilizatorii ne depășesc foarte repede, să fie responsabili pentru munca pe care o exercită, fie și temporar, și pentru imaginea profesiei pe care au îmbrățișat-o.

Succesele unei biblioteci sînt rodul mun-

cii întregului colectiv și a fiecărui bibliotecar în parte. Contează mult ca fiecare bibliotecar să-și îndeplinească funcțiile în conformitate cu calificarea profesională și a abilităților pe care le deține. Este un lux cînd un bibliotecar cu studii superioare în domeniu se ocupă doar de distribuirea și primirea documentelor de la cititori, el trebuie implicat în activități biblioteconomice ce necesită o pregătire specială.

Pentru asigurarea unui nivel înalt al serviciilor prestate de bibliotecă, sînt necesare resurse umane de înaltă calitate, specialiști cu studii speciale și cu experiență în domeniu, care să acopere toate posturile disponibile.

Un rol important îl joacă managerul bibliotecii, care trebuie să corespundă cerințelor menționate, dar și capabil să motiveze subalternii în realizarea proceselor biblioteconomice, asigurîndu-le condiții adecvate de muncă. Managerul bibliotecii e obligat să distribuie sarcinile și funcțiile în conformitate cu capacitățile și studiile fiecărui angajat, dar și în conformitate cu cerințele fișei postului. În bibliotecile de colegiu, care sînt biblioteci mici după numărul de personal, ar trebui ca, cel puțin, șeful instituției să fie specialist în domeniu, să aibă diplomă de specialitate.

Secțiunea "Biblioteci de colegiu" va depune eforturi pentru a atrage în procesul de perfecționare pe toți bibliotecarii de colegiu, indiferent de vechimea în muncă, de studii, de vîrstă și de postul detinut. Ne vom strădui să ajutăm bibliotecarii de colegiu în dorința lor de afirmare profesională.

Calitatea unei Biblioteci este apreciată, în primul rînd, după nivelul de pregătire, de competență a cadrelor. Altfel, imaginea bibliotecii nu poate fi salvată nici de colecțiile bogate sau de diversitatea documentelor, și nici de dotarea cu echipament tehnic performant, dacă personalul este slab pregătit profesional.

Referințe bibliografice:

1. Coșeriu, T. *Dacă vrei să reușești, trebuie să fii bine informat!*. In: *Bibliopolis*, 2002, Vol. 4, nr. 4, p. 37-38.
2. Mîndîcanu, V. *Bazele tehnologiei și măiestriei pedagogice*. Ch.: Lyceum, 1997. 358p. ISBN: 9975-939-19-8.
3. *Soluția este tratarea învățămîntului cu adevărat ca prioritate națională...*. In: *Didactica Pro*, 2006, nr. 5-6, p.13-15.